

Оцінки зміни зовнішньополітичної парадигми Росії

В. Ярмоленко, центр зовнішньополітичних досліджень НІСД

Проаналізовано основні тези програмної статті директора Департаменту зовнішньополітичного планування МЗС РФ А. Дробініна «Уроки історії та образ майбутнього: роздуми про зовнішню політику Росії», котра, вірогідно, передає основні ідеї майбутньої редакції Концепції зовнішньої політики Росії.

Висновки

1. Серед основних пріоритетів майбутньої Концепції зовнішньої політики Росії розглядається формування нового світового порядку, заснованого на цивілізаційному підході до глобального управління та розподілу впливу міжнародних акторів. Це відкидає попередній ліберально-демократичний підхід до глобалізаційних процесів, який сформувався після розпаду СРСР. Згаданий підхід має бути реалізовано на основі багатосторонніх моделей, що існують, у яких Росія бере участь (БРІКС, РІК та ін.). До цих нових моделей залучатимуться держави Азії, Африки та Латинської Америки, а основною ідеологічною платформою мають слугувати «антизахідний» та «антиколоніальний» наративи.

2. Росія підтримуватиме курс на подальше обмеження діалогу та конфронтацію із США та їхніми союзниками, включно із можливістю застосування воєнно-політичних заходів з метою послаблення союзницьких зав'язків між західними державами та стимулювання розколу між ними.

У журналі «Международная жизнь» (офіційне видання МЗС РФ) 3 серпня 2022 р. було оприлюднено програмну статтю директора Департаменту зовнішньополітичного планування МЗС РФ А. Дробініна під назвою «Уроки історії та образ майбутнього: роздуми про зовнішню політику Росії»¹. Оскільки цей підрозділ російського зовнішньополітичного відомства відповідальний, зокрема, за підготовку доктринальних документів у сфері зовнішньополітичної діяльності РФ, стаття,

¹ Дробинин А. Ю. Уроки истории и образ будущего: размышления о внешней политике России. *Международная жизнь*. 2022. 03 авг. URL: <https://interaffairs.ru/news/show/36410>

імовірно, є відображенням основних тез нової концепції зовнішньої політики Росії².

Публікація в цілому повторює та доповнює наратив, оприлюднений у попередніх програмних статтях керівництва РФ щодо бачення нового світового порядку та місця й ролі у ньому Росії. Проте, відображаючи, скоріше, позицію не тільки автора, а й МЗС РФ загалом, згаданий матеріал *покликаний легітимізувати та зміцнити підтримку серед міжнародних акторів (насамперед держав Азії, Африки та Латинської Америки), російських інтелектуальних і політичних кіл актуального зовнішньополітичного курсу Росії, який остаточно сформувався після повномасштабного вторгнення РФ в Україну.*

Ключовим принципом зовнішньої політики Росії Дробінін вважає зміцнення суверенітету держави в усіх сферах її життєдіяльності («ідейній сфері», політичній системі, культурі, науці, економіці, фінансах тощо). Це робить неможливою подальшу активну участь Росії в глобальних процесах та об'єднаннях, які беруть участь у глобальному управлінні, на чолі із західними державами.

Автор статті вважає, що *російські дії проти України стали кроком до формування нового світового порядку та «розподілу сил на міжнародній арені».* Він виправдовує політику російського керівництва, стверджуючи, що «ситуація конфлікту – це скоріше норма для держави з такою географією та інтересами».

У статті констатується завершення процесу утворення багатополярної системи міжнародних відносин, для якого, на думку автора, властиві такі тенденції:

- перехід від ліберально-глобалістського американського «єгоцентризму» до «справжнього» багатополярного світу, заснованого на «справжньому» суверенітеті народів та націй;
- забезпечення стійкості системи у спосіб узгодження інтересів кількох «системно значущих центрів економічної могутності та політичного впливу»;
- виникнення нових гравців глобального рівня – «політично консолідованих цивілізаційних спільнот» на чолі з «державами-лідерами» (Росія та євразійська співдружність, Китай та східноазійська спільнота, США та англосаксонська сфера, а також індійська, арабсько-мусульманська, континентально-європейська та ін.).

На думку Дробініна, особливістю актуальної зміни світового порядку є «розгортання суперництва за право встановлювати базові принципи – ... норми поведінки». Важливу роль у цьому процесі відіграє здатність держав не лише здійснювати тиск за допомогою військової сили, а й нав'язувати власні ціннісні погляди. Такими спроможностями володіють «сильні, технологічно розвинені держави, здатні проектувати зовні не тільки військову силу, а й духовно-моральні цінності».

Цитуючи міністра закордонних справ Росії С. Лаврова, автор визначає ці держави як такі, що мають «добре організовану центральну владу, відповідальну та дієздатну, яка вміє з максимальною ефективністю ... реагувати на катаклізми». Так, Дробінін фактично констатує, що Росія готова надалі розвивати політико-

² Обговорення тексту нової редакції Концепції відбулося 28 січня 2022 р. під час засідання Ради безпеки РФ, він був відправлений на доопрацювання в МЗС РФ.

дипломатичні союзи та формувати альянси лише з державами із високоієрархізованими політичними системами, в основі яких закладене консервативне ціннісно-ідеологічне підґрунтя.

У цьому контексті Дробінін наводить приклад БРІКС як «утілення багатосторонньої дипломатії», порядок денний якої «зосереджений на вирішенні спільних проблем міжнародного розвитку», на противагу «Групі семи», що «... втратила авторитет генератора вирішення глобальних проблем» та перетворилася на інструмент відстоювання зовнішньополітичних інтересів США.

Автор статті підкреслює значущість потенціалу Росії для світової економіки (обсяги природних ресурсів, вартість яких перевищує 75 трлн дол. США, та інші накопичені матеріальні економічні багатства держави), котрий залишається недооціненим міжнародними фінансовими структурами, зокрема МВФ.

Також Дробінін вважає, що недалекоглядний підхід західних держав щодо розв'язування воєнних кампаній у колишній Югославії, Лівії, Іраку та Афганістані сприяв розхитуванню балансу міжнародної безпеки, а це, своєю чергою, підвищило ризик застосування військових інструментів у вирішенні міжнародних проблем. Значним викликом у цьому, на думку автора статті, є поступовий демонтаж нормативно-правової бази стратегічної рівноваги та пониження порогу застосування ядерної зброї з боку США.

У статті чітко вказано, що повномасштабне вторгнення Росії в Україну **безповоротно завершило епоху співпраці РФ із Заходом, що відбувалася після розпаду СРСР**. Основну відповідальність за це автор покладає саме на США та їхніх союзників, котрі відмовлялися поважати «особливі» інтереси Росії, а ненависть до самої РФ (т. зв. «русофобія») є тривалим та масштабним явищем, яке нібито завжди існувало серед інтелектуальної та політичної еліти Заходу. Це також ознаменувало завершення привабливості для Росії західного підходу до суспільно-політичного розвитку та сприйняття його як «прогресивного». Автор констатує, що Росія ввійшла в «гостру фазу» конфронтації із «агресивним альянсом недружніх держав на чолі із США», мета якого – нанесення стратегічної поразки Росії та усунення її як «геополітичного конкурента».

На цьому тлі, пише Дробінін, **РФ готова до діалогу з державами Європи, котрі підтримають «формулу» стратегічної автономії континенту та «гарантію безпеки» для Росії у будь-якій сфері**.

Інституційна криза ООН, насамперед Ради Безпеки, яка, на думку Дробініна, спричинена домінуванням у ній США, повинна бути врегульована на основі «демократизації» за рахунок розширення представництва держав Африки, Азії та Латинської Америки. Необхідність урахування інтересів держав «глобального Півдня» актуалізує тему завершення процесу деколонізації та припинення неокolonіальних практик освоєння природних ресурсів держав, що розвиваються, транснаціональними корпораціями. Тому нова «інфраструктура» міжнародних відносин повинна бути побудована на основі «інклюзивності», «добровільності участі» та «невразливості» для «зовнішнього диктату і побажань» західних держав.

Автор публікації, про яку йдеться, упевнений, що саме нейтральна чи схвальна позиція держав «глобального Півдня та Сходу» щодо агресії Росії проти України, неприєднання більшості з них до міжнародних санкцій проти РФ підтвердили

необхідність подальшого зближення Росії із цими державами та остаточного «розриву» із Заходом.